

Pożyczki zawierane pomiędzy spółką, a wspólnikiem

Natalia Stoch-Mika

15 maja 2025 r.

Podstawa prawna

Zagadnienia, które będą omawiane na niniejszym spotkaniu zostały uregulowane w następujących aktach prawnych:

- ✓ Ustawie z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 2805 ze zm., dalej „ustawa CIT”),
- ✓ Ustawie z dnia 26 lipca 1991r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 163 ze zm., dalej: „ustawa PIT”),
- ✓ Ustawie z dnia 10 września 1999 r. Kodeks karny skarbowy (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 628 ze zm., dalej: „k.k.s.”),
- ✓ Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 361 ze zm., dalej: „ustawa VAT”),
- ✓ Ustawa z dnia 9 września 2000 r. o podatku od czynności cywilnoprawnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 295, dalej: „ustawa PCC”),
- ✓ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 18 ze zm., dalej: „k.s.h.”).

Istota pożyczki

Umowa pożyczki została uregulowana w Księdze III, Tytule XIX kodeksu cywilnego.

Zgodnie z art. 720 kodeksu cywilnego stronami pożyczki są:

- ❖ dający (powszechnie: pożyczkodawca): przenosi na własność biorącego przedmiot pożyczki,
- ❖ biorący (powszechnie: pożyczkobiorca): zwraca przedmiot pożyczki wraz z odsetkami, o ile są przewidziane.

UWAGA!!! Przedmiotem umowy pożyczki nie muszą być pieniądze. Dopuszczalne jest także pożyczenie rzeczy, które zostały oznaczone co do gatunku.

Pożyczka pomiędzy spółką i wspólnikiem

Pożyczka zawierania pomiędzy wspólnikiem, a spółką różni się zasadniczo od innych rodzajów pożyczek. Ze względu na powiązania jakie występują pomiędzy tymi podmiotami konieczne jest uwzględnienie odpowiednich regulacji zarówno na etapie zawierania umowy, jak i wykonywania umowy pożyczki przez strony.

Przed wszystkim należy wyróżnić:

- ❖ umowę, w której pożyczkodawcą jest spółka,
- ❖ umowę, w której pożyczkodawcą jest wspólnik.

Pożyczka pomiędzy spółką i wspólnikiem na gruncie kodeksu spółek handlowych

W praktyce obrotu powszechne jest, że członkiem zarządu spółki kapitałowej jest wspólnik. Wobec tego, zgodnie z art. 15 § 1 k.s.h., zawarcie umowy pożyczki z członkiem zarządu wymagać będzie zgody zgromadzenia wspólników lub walnego zgromadzenia. Dotyczy to zarówno pożyczek udzielanych przez spółkę, jak i udzielanych spółce.

Dodatkowo, zgodnie z art. 210 k.s.h., spółkę w tej umowie powinien reprezentować specjalnie powołany w tym celu pełnomocnik. Przepisu nie stosuje się jeżeli zarząd jest jednoosobowy, a jego jedynym członkiem jest jedyny wspólnik spółki jednoosobowej. W tej sytuacji czynność powinna przybrać formę aktu notarialnego.

Pożyczka pomiędzy spółką, a wspólnikiem jako transakcja kontrolowana

Spółka i jej wspólnik bez wątpienia są podmiotami powiązanymi. Oznacza to, że transakcje między nimi objęte są regulacjami dotyczącymi cen transferowych. W takiej sytuacji kluczową kwestią jest ustalenie cen pomiędzy podmiotami powiązanymi na warunkach, które ustaliłyby podmioty niepowiązane – w tym przypadku odnosi się to do rynkowego oprocentowania pożyczki.

W przypadku przekroczenia progów transakcyjnych w związku z zawarciem umowy pożyczki może powstać obowiązek sporządzenia dokumentacji cen transferowych.

Konsekwencje uznania transakcji za nierynkową zostaną omówione później, jednakże już na tym etapie należy dodać, że niedopełnienie obowiązku sporządzenia dokumentacji cen transferowych lub sporządzenie jej w sposób niezgodny ze stanem rzeczywistym grożą karą grzywny do 720 stawek dziennych, a sporządzenie jej po terminie obarczone jest karą grzywny do 240 stawek dziennych (art. 56c k.k.s.).

W wypadku pożyczek możliwe jest jednak, że sporządzenie dokumentacji cen transferowych nie jest obowiązkowe. Dotyczy to instytucji potocznie nazywanej „safe harbour”.

Safe harbour

„Safe harbour” to potoczna nazwa instytucji uregulowanej w art. 11g ustawy CIT oraz art. 23s ustawy PIT. Przepisy te wskazują przesłanki, których spełnienie powoduje, że Organ podatkowy odstępuje od określenia dochodu podatnika w zakresie wysokości oprocentowania pożyczki, a podmioty nie są zobowiązane do sporządzenia dla danej transakcji dokumentacji cen transferowych oraz analiz porównawczych.

Aby zastosowanie miało tzw. „safe harbour” konieczne jest spełnienie następujących przesłanek:

- ❖ na dzień zawarcia umowy oprocentowanie pożyczki w ujęciu rocznym jest ustalane w oparciu o rodzaj bazowej stopy procentowej i marżę, które określono w obwieszczeniu ministra finansów, które obowiązuje w tym dniu (z reguły obwieszczenie wydawane jest w grudniu uprzedniego roku, a rodzaj bazowej stopy zostaje określony dla złotego, euro, dolara amerykańskiego, funta brytyjskiego i franka szwajcarskiego),
- ❖ nie przewidziano wypłaty innych niż odsetki opłat związanych z udzieleniem lub obsługą pożyczki, w tym prowizji lub premii,
- ❖ pożyczka została udzielona na okres nie dłuższy niż 5 lat,
- ❖ w trakcie roku podatkowego łączny poziom zobowiązań albo należności podmiotu powiązanego z tytułu kapitału pożyczek z podmiotami powiązanymi liczony odrębnie dla udzielonych oraz zaciągniętych pożyczek wynosi nie więcej niż 20 000 000 zł lub równowartość tej kwoty,
- ❖ pożyczkodawca nie jest podmiotem mającym miejsce zamieszkania, siedzibę lub zarząd na terytorium lub w kraju stosującym szkodliwą konkurencję podatkową.

Safe harbour – obwieszczenie ministra finansów

Na podstawie art. 23s ust. 4 ustawy PIT i art. 11g ust. 4 ustawy CIT ogłasza się, że od dnia 1 stycznia 2025 r.:

- rodzaj bazowej stopy procentowej dla pożyczek:
 - ❖ w złotych – stanowi WIBOR 3M albo WIRON 3M Stopa Składana,
 - ❖ w dolarach amerykańskich stanowi 90-day Average SOFR,
 - ❖ w euro – stanowi EURIBOR 3M,
 - ❖ we frankach szwajcarskich – stanowi SARON 3 months Compound Rate,
 - ❖ w funtach brytyjskich stanowi SONIA 3M Compound Rate.
- marża:
 - ❖ dla pożyczkobiorcy wynosi maksymalnie 2,6 punktu procentowego,
 - ❖ dla pożyczkodawcy wynosi minimalnie 2,0 punktu procentowego,
 - ❖ stanowi sumę wartości bezwzględnej bazowej stopy procentowej i wartości określonej w lit. a albo b, w przypadku gdy wartość bazowej stopy procentowej określonej w pkt 1 jest mniejsza od zera.

Podatek PIT – rynkowość transakcji

Podstawowym ryzykiem, jakie ponosi wspólnik będący osobą fizyczną powstanie w sytuacji, w której pożyczka okaże się nierynkowa. Niezależnie od tego, czy wspólnik pełni funkcję pożyczkobiorcy, czy pożyczkodawcy oraz niezależnie od tego, czy „nierynkowość” umowy pożyczki jest dla wspólnika korzystna, jest on narażony na zastosowanie przez Organ uprawnienia, o którym mowa w art. 23o ustawy PIT.

Jeżeli warunki zawartej umowy różnią się bowiem od tych, jakie ustaliłyby podmioty niepowiązane rodzi to ryzyko, że dojdzie do określenia dochodu, bądź straty przez Organ (art. 23o ust. 2 i 3 ustawy PIT), co będzie wiązać się z negatywnymi skutkami podatkowymi.

W wypadku pożyczki, podstawą opodatkowania jest wyłącznie kwota odsetek, a sama kwota pożyczki jest całkowicie neutralna podatkowo i nie może również stanowić kosztu po stronie pożyczkodawcy.

Podatek PIT – skutki umorzenia odsetek

Mówiąc o umorzeniu odsetek od pożyczki należy wskazać dwie sytuacje, w których skutki podatkowe umorzenia odsetek kształtują się inaczej:

- ❖ wspólnik jest pożyczkobiorcą - w takiej sytuacji umorzenie odsetek przez spółkę rodzić będzie obowiązek opłacenia podatku, ponieważ tworzy ono przychód po stronie pożyczkobiorcy. Należy także pamiętać, że wysokość odsetek umorzonych nie może zostać uznana za koszt,
- ❖ wspólnik jest pożyczkodawcą - kwota umorzonych odsetek nie będzie stanowiła kosztów (art. 23 ust. 1 pkt 40 ustawy PIT).

Podatek PIT – podstawa opodatkowania i koszty

Podobnie jak w wypadku umorzenia odsetek, również ustalenie podstawy opodatkowania i kosztów uzyskania przychodu zależy od tego, jaką rolę pełni wspólnik w umowie pożyczki:

- ❖ wspólnik jest pożyczkobiorcą – w takiej sytuacji odsetki mogą stanowić dla niego koszt uzyskania przychodu.
- ❖ wspólnik jest pożyczkodawcą - odsetki będą stanowiły dla niego przychód. Jeżeli spółka jest spółką osobową, odsetki zapłacone jednemu ze wspólników stanowić będą koszt uzyskania przychodu wyłącznie dla pozostałych wspólników (art. 23 ust. 1 pkt 9 ustawy PIT).

Podatek CIT – rynkowość transakcji

Również na gruncie podatku dochodowego od osób prawnych organ może określić dochód, bądź stratę w sytuacji, w której warunki zawartej umowy różnią się od tych, jakie przyjęłyby podmioty niepowiązane. Uprawnienie to uregulowano w art. 11c ustawy CIT, a regulacja jest analogiczna do tej, która została zawarta w ustawie PIT.

Tak samo jak w przypadku ustawy PIT, również na gruncie ustawy CIT, sama kwota pożyczki jest neutralna podatkowa, co oznacza, że nie stanowi kosztu dla pożyczkobiorcy, ani przychodu dla pożyczkodawcy.

Podatek CIT – skutki umorzenia odsetek

Mówiąc o umorzeniu odsetek od pożyczki należy wskazać dwie sytuacje, w których skutki podatkowe umorzenia odsetek kształtują się inaczej:

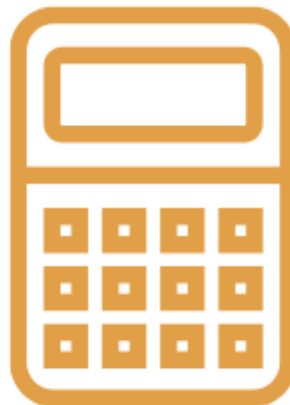
- ❖ spółka jest pożyczkobiorcą – w takiej sytuacji umorzenie odsetek przez pożyczkodawcę rodzić będzie obowiązek opłacenia podatku, ponieważ tworzy ono przychód po stronie pożyczkobiorcy, dodatkowo odsetek takich nie można też zaliczyć do kosztów, jako że nie zostały opłacone (art. 16 ust. 1 pkt 9 ustawy CIT),
- ❖ spółka jest pożyczkodawcą - kwota umorzonych odsetek nie będzie stanowiła przychodów (art. 12 ust. 4 pkt 2 ustawy CIT). Nie będzie też stanowiła kosztów.

Podatek CIT – podstawa opodatkowania i koszty

Podobnie jak w wypadku ustawy PIT, również w ustawie CIT, ustalenie podstawy opodatkowania i kosztów uzyskania przychodu zależy od tego, jaką rolę pełni wspólnik w umowie pożyczki:

- ❖ spółka jest pożyczkobiorcą – w takiej sytuacji odsetki mogą stanowić dla niej koszt uzyskania przychodu, o ile spółka nie rozlicza się za pomocą CIT-u „estońskiego”,
- ❖ spółka jest pożyczkodawcą - odsetki będą stanowiły dla niej przychód.

Podatek CIT – CIT „estoński”

W wypadku zryczałtowanego podatku od dochodów spółek istnieją pewne szczególne regulacje, których wprowadzenie powoduje, że zagadnienie pożyczki udzielanej pomiędzy spółką, a wspólnikiem należy rozpatrzyć w sposób odmienny niż standardowo.

Zgodnie z art. 28m ust. 1 pkt 2 ustawy CIT, w wypadku gdy stosujemy CIT „estoński” opodatkowaniu podlegają także tzw. „ukryte zyski”.

Katalog świadczeń, które uznawane są za ukryte zyski określono w art. 28m ust. 3 ustawy CIT.

Wśród nich znajdują się:

- ❖ kwota pożyczki udzielona przez spółkę wspólnikowi – jest to więc wyjątek od zasady, zgodnie z którą sama kwota pożyczki nie jest opodatkowana,
- ❖ odsetki, prowizje i wynagrodzenie od pożyczki udzielonej spółce przez wspólnika – co oznacza, że podatek od odsetek uści zarówno wspólnik (ponieważ jest to przychód), jak i spółka (ponieważ jest to ukryty zysk).

Podatek VAT

W sytuacji, w której pożyczkodawca jest zarejestrowanym podatnikiem podatku od towarów i usług świadczone przez niego usługi opodatkowane są tym podatkiem.

Zgodnie z art. 43 ust. 1 pkt 38 ustawy VAT, zwalnia się od podatku usługi polegające na udzielaniu pożyczek lub kredytów, a także usługi zarządzania nimi.

Należy zaznaczyć, że zwolnienie to obejmuje wyłącznie pożyczki pieniężne, a więc jeżeli przedmiotem pożyczki jest rzecz oznaczona co do gatunku, konieczne będzie zapłacenie podatku od towarów i usług.

Podatek od czynności cywilnoprawnych w przypadku udzielenia pożyczki na rzecz spółki osobowej

Ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych przewiduje, że umowa pożyczki podlega temu podatkowi (art. 1 ust. 1 pkt 2 ustawy PCC).

Pożyczka udzielona przez wspólnika spółce osobowej uznawana jest za zmianę umowy spółki, na gruncie art. 1 ust. 3 pkt 1 ustawy PCC.

Podstawę opodatkowania stanowi kwota lub wartość pożyczki. Stawkę podatku określa się na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 ustawy PCC i wynosi 0,5%.

W wypadku, gdy podatnik nie zapłacił podatku, a powołuje się na zawarcie umowy pożyczki stawka podatku wyniesie 20%.

Pożyczka ta nigdy nie będzie wyłączona z podatku PCC, a więc podatek nie jest zależny od tego, czy pożyczkodawca ma status VAT-owca.

Podatek od czynności cywilnoprawnych w wypadku udzielenia pożyczki przez spółkę osobową

Ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych przewiduje, że umowa pożyczki podlega temu podatkowi (art. 1 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy PCC).

Podstawę opodatkowania stanowi kwota lub wartość pożyczki. Stawkę podatku określa się na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 4 ustawy PCC i wynosi 0,5%. W wypadku, gdy podatnik nie zapłacił podatku, a powołuje się na zawarcie umowy pożyczki stawka podatku wyniesie 20%.

Należy także zaznaczyć, że zgodnie z art. 2 pkt 4 lit. b ustawy PCC w zw. z art. 43 ust. 1 pkt 38 ustawy VAT obowiązek zapłaty podatku od czynności cywilnoprawnych nie zajdzie, jeżeli pożyczkodawca jest VAT-owcem, a przedmiotem pożyczki są pieniądze. Aby pożyczka została objęta wyłączeniem powinna być ona odpłatna. (W tym względzie zalecane jest uzyskanie interpretacji indywidualnej, NSA przyjmuje bowiem, że jeżeli pożyczkodawca nie zajmuje się udzielaniem pożyczek zawodowo to do czynności tej nie stosuje się ustawy VAT, a co za tym idzie nie jest możliwe zwolnienie z PCC).

Podatek od czynności cywilnoprawnych w przypadku spółki kapitałowej

Ustawa o podatku od czynności cywilnoprawnych przewiduje, że umowa pożyczki podlega temu podatkowi (art. 1 ust. 1 pkt 1 lit. b ustawy PCC). Podstawę opodatkowania stanowi kwota lub wartość pożyczki. Stawkę podatku określa się na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 4 i wynosi 0,5%. Natomiast w wypadku, gdy podatnik nie zapłacił podatku, a powołuje się na zawarcie umowy pożyczki stawka podatku wyniesie 20%.

Zakres czynności opodatkowanych podatkiem od towarów i usług określa art. 5 ust. 1 pkt 1 Ustawy VAT, zgodnie z którym opodatkowaniu podatkiem od towarów i usług podlega odpłatna dostawa towarów i odpłatne świadczenie usług na terytorium kraju. Stosownie do art. 8 ust. 1 ustawy VAT przez świadczenie usług, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 1, rozumie się każde świadczenie na rzecz osoby fizycznej, osoby prawnej lub jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej, które nie stanowi dostawy towarów. Zatem każde świadczenie niebędące dostawą towarów, stanowi co do zasady, usługę w rozumieniu ustawy o podatku od towarów i usług. Zatem jeżeli umowa pożyczki podlega opodatkowaniu VAT, to umowa pożyczki nie podlega opodatkowaniu PCC.

Jednocześnie, zgodnie z art. 2 pkt 4 lit. b ustawy PCC w zw. z art. 43 ust. 1 pkt 38 ustawy VAT obowiązek zapłaty podatku od czynności cywilnoprawnych nie zajdzie, jeżeli pożyczkodawca jest VAT-owcem, a przedmiotem pożyczki są pieniądze. Aby pożyczka została objęta wyłączeniem powinna być ona odpłatna.

W wypadku spółek kapitałowych pożyczka, która została udzielona spółce przez wspólnika bądź akcjonariusza zwolniona jest z podatku od czynności cywilnoprawnych na podstawie art. 9 ust. 10 lit. i ustawy PCC.